

HUMK'NUN MEHAZI NEUCHÂTEL KANUNU VE BUNUN TATBİKATI HAKKINDA BİR ARAŞTIRMA

Asistan. Dr. Bilge UMAR

I. Neuchâtel kantonu Medenî Usul Hukukununun 7 Nisan 1925 tarihli CPCN den önceki kaynakları (1)

1879 yılına kadar Neuchâtel mahkemelerinde tatbik edilen Medenî Usul Hukuku örfe dayanmakta idi. Bu örfî Usul Hukukunun kaideleri Jacques - François Boyve'nin (1757), Samuel Ostervald'in (1785), Georges - Aguste Matile'in (1836) da yazdıkları eserlerde ve 1848 den itibaren de bir derlemede yayınlanan emsal içtihatlarında kaynağını buluyordu.

Neuchâtel Kantonu için ilk CPC tasarısı Prof. Henri Jacottet tarafından hazırlanmış ve 1873 de tamamlanmıştı. Bu tasarıya Kanton Danıştayı üyesi Auguste Cornaz tarafından, avukat Forestier'nin de yardımı ile, nihaî şekli verildi ve tasarı 1 Ekim 1878 de Kanton kanun koyucusunca kabul edilip 25 Ekim 1878 de resmen yayınlandı; 1 Ocak 1879 da da yürürlüğe girdi. Bu kanun 1882 de, doktrinin tasvib etmediği bazı değişikliklere uğramıştır (2).

Kanton kanun koyucusu 29 Kasım 1906 da yeni bir CPC kabul etti. Bu yeni kanunun tasarısı Eugène Bonhôte tarafından hazırlanmıştı. Sözü geçen kanun 7 Nisan 1925 tarihine kadar yürürlükte kaldı ve o tarihte yerini el'an mer'î bulunan ve bizim HUMK'muzun me hazını teşkil etmiş bulunan sonuncu CPCN'ya terketti. Sonuncu kanunun hazırlanışında, Grossen'in belirttiğine göre, 7 Temmuz 1918

---

(1) Bu başlık altındaki bilgiler bütünüyle Prof. Grossen'in «Cours de procédure civile» (Neuchâtel, 1960) adli teksir edilmiş ders notlarınının 13 ve 14 üncü sahifelerinden alınmıştır. Bundan ötesi doğrudan doğruya kaynakların araştırılması suretiyle tarafımızdan tesbit edilmiştir.

(2) Ezcümle istinaf mahkemelerinin kaldırılması.

tarihli Bern Kantonu Medenî Usûl Kanununun kuvvetle etkisi olmuştur.

II. 7 Nisan 1925 tarihli CPCN'nin hazırlanışı :

Şimdiki CPCN'nin niçin ve nasıl hazırlandığı, Kanton Danıştayının Kanton kanun koyucusuna (Grand Conseil) sunduğu 28 Ekim 1924 tarihli gerekçeli raporun (3) başında etraflı surette anlatılmaktadır. Bu izahatı şöyle özetleyebiliriz: Bilhassa 26 ve 27 Temmuz 1924 tarihinde halk oyu ile kabul edilen yeni Kanton Anayasası esaslarına göre adlî teşkilâta yapılması gereken değişiklikler, o tarihte mer'î 29 Kasım 1906 tarihli CPCN'nin kısmî bir tâdilini zaruri kılıyordu. Bu yüzden Kanton Danıştayının tasvibi ile Adalet Bakanlığında bir ihzarî komisyon kuruldu (5 Şubat 1924; Anayasa oylamasından önce), Bu komisyona, Kanton Mahkemesi Başkanı Charles Gabus; Boudry Mahkemesi Başkanı Claude Du Pasquier; La Chaux-de Fonds Sulh Hâkimi Georges Dubois; Avukat Eugène Bonhôte; avukat Francis Mauler; avukat Max-E. Porret; avukat Tell Perrin; avukat Ernest Strittmatter üye olarak dahil bulunuyorlardı (4). Komisyon, mer'î kanunda kısmî değişiklik yapmaktansa yeni bir CPCN kabulünün daha uygun olacağı görüşünü benimsedi. Çünkü yeni Anayasa esaslarına uymak için yapılması gereken değişiklikler az değildi; üstelik o tarihte mer'î CPCN'nin birçok fasılları zaten İsviçre Medenî Kanununun yürürlüğe girmesi üzerine (1 Ocak 1912) ilga edilmişlerdi. Anılan komisyon, mer'î CPCN'nin 18 yıllık tatbikatını göz önünde tutarak bir tasarı hazırladı (5).

Komisyonun hazırladığı tasarı Kanton kanun koyucusuna, Kanton Danıştayının raporu ile birlikte sunuldu ve kanun koyucu (Grand Conseil) bu tasarıyı kendi teşri komisyonuna havale etti (17 Kasım 1924). Bu teşri komisyonu M. Breguet, M. Droz, M. Du Pasquier ve M. Tell Perrin'in de katılımıyla genişletilmişti. Teşri ko-

(3) Bulletin officiel des délibérations du Grand Conseil de la République et Canton de Neuchâtel, cilt 90 s. 273 ve sonrakilerde tam metni vardır.

(4) 1906 tarihli kanunun tasarısını kaleme almış olan üye, avukat Eugène Bonhôte, komisyonun ilk toplantısından üç gün sonra, 29 Şubat 1924 de vefat etmiştir.

(5) Bu tasarının mer'î kanundan hangi noktalarda ayrıldığını tesbit etmenin Türk hukuku bakımından faydası olmadığından, sözünü ettiğimiz nokta üzerinde durmayacağız.

misyonu, tasarımı gözden geçirmek üzere M. Du Pasquier, M. Jean-neret ve M. Tell Perrin'den kurulu bir alt komisyonu görevlendirdi. Kanton Adalet Bakanı (aynı zamanda Kanton Danıştay üyesi) M. Ernest Béguin de bu alt komisyonun çalışmalarına katılmakta idi. Alt komisyon tasarıda gerekli gördüğü değişiklikleri yaptıktan sonra metni teşri' komisyonuna verdi ve teşri komisyonu da sözü geçen metni, sadece birkaç değişiklik yaparak benimsedi. Bu nihaî metin, teşri' komisyonunun 6 Mart 1925 tarihli raporu ile birlikte Kanton kanun koyucusuna sunuldu (6). Söz konusu tasarı Kanton koyucusunun 7 Nisan 1925 tarihli oturumunda münakaşasız ve hattâ müzakeresiz, 1 e karşı 71 oyla kabul edildi.

III. 7 Nisan 1925 tarihli CPCN'nin geçirdiği değişiklikler :

Bu değişiklikler şunlardan ibarettir:

1. — 20 Kasım 1940 tarihli, «İsviçre Ceza Kanununun yürürlüğe konmasına dair kanun» (Kanton Kanunu)nun 25. maddesi, CPCN'nin haksız yere babalık davası ikâme edilmesine ilişkin 442. maddesini (HUMK m. 493) değiştirmiştir; değiştirilen maddenin yeni şekli ceza tayin etmeksizin Federal Kanunu hükümlerine atıfla yetinir.

2. — 5 Şubat 1952 tarihli, CPCN'nin Değiştirilmesine Dair Kanun», CPCN'nin «Hususî Usulü Muhakemelere Dair Hükümler» başlıklı 6'ncı (bizde 7 nci) babının sonuna, «Nafaka mes'elelerinde yargılama usulü hakkında bir VI. fasıl eklenmiştir (m. 470 a - 470 f).

3. — 20 Kasım 1957 tarihli, «CPCN'nin tamamlanmasına dair Kanun», CPCN'nin 2. babının VIII. faslının kısmına (bizde 2. bab, VIII fasıl, III. kısım; yani aynı) bir 251 bis maddesi eklenmiştir. Bu madde babalık ve nesep reddi davalarında kan muayenesi veya şahit ifadesine başvurulabileceği ve davete icabet etmeme halinde Federal Ceza Kanununun 292. maddesinin uygulanacağı hükmünü vaz etmektedir.

4. — 18 Mayıs 1960 tarihli, «CPCN'nin değiştirilmesine dair Kanun» ile CPCN'nin 468 inci maddesinin ilk yarısı (bizde m. 514 ün ilk cümlesi) kaldırılmıştır.

5. — 20 Şubat 1962 tarihli, «CPCN'nin Değiştirilmesine Dair Ka-

(6) Yukarıda dn. 3 de anılan eser, s. 488 ve sonrakilerde raporun ve nihaî tasarının tam metni vardır.

nun», CPCN'nin 55 inci (bizde m. 61), 401 inci (bize alınmamıştır) 527 nci (bizde m. 565), 528 inci (bizde m. 566) maddelerini değiştirmiştir.

CPCN'nin 55 in değiştirilen hükmü (cümle 2) ve keza, tamamen değiştirilen CPCN 401 hükmünün bütünü zaten bize alınmamıştı. CPCN 527 de (HUMK 565) yapılan değişiklik ise maddenin başına, «529 uncu madde (MUMK 567) mahfuz kalmak üzere...» kaydının konmasından ibarettir. Nihayet, CPCN 528 de (HUMK 566) yapılan değişiklikle sadece, 2000 franklık miktar (bizde 300 TL) 8.000 franga çıkarılmıştır.

V. CPCN ile HUMK arasındaki hüküm farkları

Bu konuda Umar/Alangoya tarafından hazırlanan «Açıklamalı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu»nda (Filiz Kitabevi, İstanbul 1964) madde altlarında konan notlara bakınız.

Dr. Bilge UMAR